

complement de cosa o d'abstracte, 'castigar l'ofensa': «Dix lo rey de Maylorques --- que él retria la vila --- e que Nós l'en faésem passar en Barberia a él e a son linyatge --- que Nós haguéssem ab nostres --- e dixeren tots al bisbe de Bna. --- e respòs lo bisbe e dix que gran dan havien pres en aquela yla de tan nobles e de tan bons con aquí eren morts, e qui-ls poria *venjar*, sirvén a Déu, que-l *venjament* seria bo», Jaume I (§ 78, Ag., 125.10f.).

En conumar-se l'assalt de la Ciutat de Mallorca, «Lo Sr. Rei conec lo rei sarraí --- e pres-lo per la barba --- per ço com ell havia jurat que --- no partiria estrò lo --- hagués pres per la barba --- per ço com lo rei sarraí li havia gitats ab trebucs en la host catius crestians, per què plac a N. S. que ell los ne *venjàs*»; «lo rei Carles --- hac viu lo rei Corral e --- tol-li la testa --- ne null hom no se'n més en *venjança* a fer neguna, entrò que-l rei En Pere --- per honor de sa muller --- aquelles morts *venjàs*»: Muntaner (§§ 8, 35, Casac. I, 28.11, 81.16).

Ha restat en ús pertot fins als clàssics del S. xv i fins avui: «Yo guar lo cel e no veig venir flames / per abrasar la sodomita sechta. / ¿On és lo temps que tu prenies *venja* / de tots aquells qui natura ofenièn? / --- Oh senyor Déu! E quant serà que-t mostres? / Ja tarda molt com del mal hom no-t *venges*: / yo són ben cert que dellà t'ò esperes / ---», Ausiàs civ, 26c i 27b.¹ «Éra una jove tan gentil / --- / Però ben poc ella es mostrava / --- / des que dos ulls, com de serpent / pertot arreu sempre topava. / Pobra innocent! D'un poderós / l'amor cruel la perseguia: / L'amor, cruel, tant si obserquia / com si se *venja* rancorós», Costa (*El Pou de l'Amada*, v. 16, *IdOr* xxv, 94).

DERIV.: *Venjança* [S. XIII]: «Lo comte de Barcelona --- dix --- que faessen venir l'altre cavaller --- que entràs e'l camp ---. —Sényer —dix lo cavaler— ajats mercè ---. Menà-lo hom denant la emperadriu ---. —Amic —dix la emperadriu [Princesa txeca, calumniada per dos nobles alemanys]— anats-vos-en san e salv, que yo de vós no prendré *venjansa* ne la'n faré pendre, mas Déus la'n prena quant que a él plàsia: e partits-vos d'enant mi», Desclot (§ 9, *NCl*. II, 56.28).

«--- La fembra --- era ab aquell pastor, en peccat --- contra son marit --- lo monge dix a la fembra --- volgués anar a son marit; la fembra li respòs --- que acusar-s'ia de sos falliments, per ço que son marit ne prengué *venjança*, e hauria sperança en N. Dona que li ajudàs en la penetència --- per rahó de *venjança*», Lluïl (*Blang.*, *NCl*. II, 66.3; en el § 4 és en text no autèntic); «Oh mon Senyor! e tan volenter me aucuria --- suplic --- Vós me auciat --- per mà del vostre sant àngel, qui de mi faça poderosa *venjança* a la vostra reverència, --- ne sé per quina altra via vos *venge* de mi ---», Eiximenis (*Dones*, fº 243r1). «Els cossos mutilats --- els destapaven perquè els veïes la gent --- i anava amb ells un tropell de dones que demanaven *venjança* per a aquells fills de mare», Coromines (*Silèni*, xv, 190). I supra la cita de Muntaner.

Venjament 'càstig per un crim': «Per què, Déus ha

manament dat / contra lutzúria, e vol / qui aquela fa que n'haja dol / --- / e que sia molt pacient / si'n fa d'él negun *venjament*: / per qu' eu satisfàs ---», Lluïl (*Medicina de Pecat* III, § 8, v. 18); i supra la cita de Jaume I.

Venja subst. f. ant. [c. 1400]: «Mirau Virgili, qui fou tan gran poeta, com fon decebut per una donzella, que-l féu star penjat dins un cove una nit e un dia, a vista de tot lo món: per bé que la *venja* que'n féu fon molt gran», JoMartorell (Ag. II, 329), V. supra la cita d'Ausiàs, i moltes dels Ss. xv i xvi, des d'Eiximenis, en *DAG.* i *AlcM*; avui antiquat, si bé a Mall. encara diuen «no veure-se'n *venges*: no veure hartó, satisfecho», *DAG*. Del català clàssic el manlevà el sard: campid. *fenja*, logud. (*v*)*enja*, *enja* «frode, rabbia, crepacuore, vendetta», 'invidia' (MLWagner, *ASNSL* cxxxiv, 310).

Venge, -ja, adjectiu (?) balear 'venjat', *veure's venge d'una cosa*, menorquí i mallorquí, segons *AlcM* (no *DAG.*), amb el sentit de 'treure-se-la de damunt, donar-hi abast' (pron. *véjzə* a Mall. i *véjzə*), i en dóna frases com «passaven tants de tords que no em veia *venge* d'agafar-ne»; i una cita mall. de *L'Ignorància* («no se veyia *venja* de visites ---») on no veiem clar que sigui adj. (potser el conegut subst. f.?). també hauria significat antigament 'venjat' de la qual cosa cita un cas en R. de Corella (que no he verificat, amb un context, que en rigor, també es prestaria a veure-hi un subst. «serà *venge* de la ofensa ---», i per a la -e, cf. supra l'error denunciat en el text d'Ausiàs); en tot cas cal rebutjar com a prova de l'existència de tal adj. l'altra cita antiga que allega; car el que porta Desclot en aqueix passatge és *venjats*: «lo rey de Fransa dix --- Sire cardenal --- juram --- que no tornarem en Fransa vius tro que hajam conquesta la terra de Pere d'Aragó, e vós e nós siam *venjats* d'açò que-ns ha fet» (fets de 1287, § 136, *NCl*. IV, 112.21). Notem que no hi ha res d'això en els altres diccs. balears (*DFgra.*, *DAmen.*, *FebrCard.*, *DAG.*); i si verament té caràcter inequívoc d'adjectiu és només amb extensió local i de data recent.

Venjador: «--- Arreglau-vos en vostre parlar, si no yo us posaré una brida en la boca ---. Lo duc --- més mans a l'espasa, e dix: ---Sinó perquè sou tan vell --- ab aquesta spasa, la qual és *venjadora* de paraules injurioses, yo us acursaria les falces fins ---», JoMartorell (Ag. I, 43.7f.). *Venjatiu* [S. xv, *AlcM*]; *venjativament*.

Revenjar-se [Belv.; 1809, *DAG.*]. *Revenja* [Belv.]: «Via fora! Via fora! / cridan, los tallants garfint / --- / puix, nanc-nanc, lo coura s'alça / en l'alt campanar del Pi / Les portes cauen per terra / --- / qui dorm may més se dexonda / qui no dorm, ja'l fan dormir / --- Los diputats en lliteres / de les pletes van al mitg / --- / Massa forta és la *revenja*, / segadors barcelonins / --- / Sols queda 'l dolent del Comte / --- / sis eynes de tall portavan: / les hi enfornan totes sis / --- / part d'avall de Montjuïc / --- s'axeca una creu de pi / --- per qui fou vostre butxí», Verdguer (1866, *Corpus de Sang*, 31a); «Fins les damna-